

مدرس:

خلیل عقیلی فرج

k.aghili.f@chmail.ir

دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم
دانشکده علوم قرآنی ملایر

روش تحقیق در علوم قرآن و حدیث

جلسه هشتم

رہنمائی‌های مابہ مطالعات دینی

قال أمير المؤمنين عليه السلام :

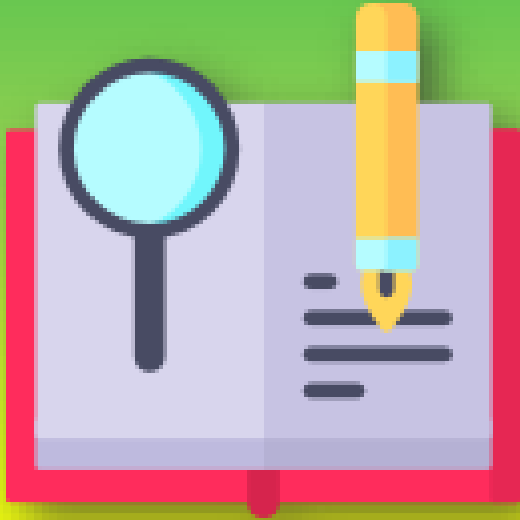
صَوْمُ الْقَلْبِ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ اللِّسَانِ وَ صَوْمُ اللِّسَانِ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ الْبَطْنِ

امام علی علیه السلام فرمود: روزه قلب بهتر از روزه زبان است و روزه

زبان بهتر از روزه شکم است.

تقسیم بندی مسأله پژوهش از حیث کارکرد

✓ تعریف

✓ توصیف

✓ استدلال و توجیه

✓ تبیین

✓ تفسیر

✓ تکلیف شناسی

نکاتی پیرامون اصل کفایت دلایل

✓ ۱- ادعای ما یا بدیهی است و یا باید مستدل یا مستند باشد.

✓ ۲- دچار مغلطه دلیل پنداری نشویم.

✓ **تعریف تبیین:** بیان علت وقوع یک حادثه، یا علت پیدایش یک امر، یا علت ظهور یک دیدگاه

در پرتو یک قانون علمی و معرفتی

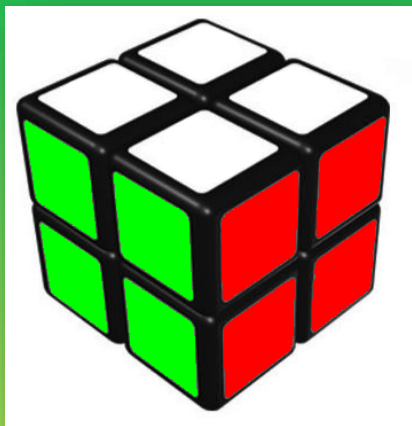
✓ تبیین با توجه به استفاده از معارف دانش خاص، متعلق به آن دانش می شود.

✓ ← از یک حادثه می توان تبیین های مختلفی داشت، غالباً تبیین ها با هم متضاد نیستند و می

توانند در کنار هم باشند.

یادآوری

مسأله تبیین

□ نکاتی پیرامون تبیین در تحقیق:

- جست و جو از تبیین های مختلف موافق و مخالف
- برخورد بدون تعصب با تبیین های مخالف و نگاه نقادانه به تبیین خود
- سنجش پذیری تبیین ها (مانند تبیین عقده ادیپ در نگاه فروید و...)

نکته: ساختار زبانی

✓ تقسیم عرضی ساختار زبانی: مانند زبان فرسی، انگلیسی، کارگری، زرگری و...

✓ در این حالت، برگرداندن از زبانی به زبان دیگر را ترجمه می خوانیم.

✓ تقسیم طولی ساختار زبانی: عرف، علوم تجربی، اسطوره ای، سمبلیک و...

✓ در این حالت، عبور از زبانی به زبان دیگر به سادگی انجام نمی شود. مثلا برگرداندن از زبان

اسطوره به زبان حقیقی را تعبیر می خوانیم.

ساختار زبانی

□ مثال:

✓ گربه چهار حرف دارد | گربه حیوان است.

✓ معنای واژه «عزیز» در زبان عرف فارسی و زبان قرآن (ارتکاز).

✓ در حوزه علوم قرآن و حدیث موضوعاتی مانند ارتکاز، زبان قرآن و ... مورد توجه است. مانند

تفاوت معنای «صلوة» در بیان قرآن و عرف عرب جاهلی.

رهیافت های ما به مطالعات دینی

□ مطالعات درون دینی

□ مطالعات برون دینی

□ مطالعات تلفیقی

رهیافت های ما به مطالعات دینی

□ مطالعات درون دینی: تلاش برای حل مسأله با مراجعه به آیات و روایات

✓ با توجه به عنایت بیشتر به آیات یا روایات، روش های مختلف تفسیری ایجاد شدند.

✓ روش تفسیر روایی

✓ روش تفسیر قرآن به قرآن

✓ ...

رهیافت های ما به مطالعات دینی

□ دو رهاورد در مطالعات درون دینی: با عنایت به سوال «معنا چیست؟» دو روش خواهیم داشت:

۱- سیمانتیکی: معنا نزد قصد و مراد جدی گوینده و مولف است.

۲- هرمنوتیک: معنا نزد متن و یا مفسر (شنونده) است.

✓ بر اساس نظر مفسران و بزرگان علوم اسلامی، در تفسیر قرآن ما به دنبال یافتن مراد جدی خداوند از بیان آیات وحی هستیم (فهم سیمانتیکی).

✓ برای یافتن مراد جدی خداوند ابزارهایی در دسترس ما است:

۱- شیوه عقلا

۲- عقل

۳- ویژگی های مخاطب

۴- ویژگی های گوینده

۵- و...

نتایج تفسیر و فهم سیمانتیکی:

۱- تعیین و یکتایی معنا

۲- عدم نقض غرض

۳- ارجحیت فهم دقیق تر و روشمندتر از فهم غیر

۴- تبعیت از بنای عقلا

...و

رَبِّهِمْ
عَلَّمَ مُحَمَّدٌ
وَالِدِ مُحَمَّدٍ

ومن الله التوفيق

Draghili.blog.ir